

THE
LIFE OF
JOHN RUSKIN
BY
JOHN RUSKIN
VOLUME I
PART I
CHAPTER I
THE
LIFE OF
JOHN RUSKIN
BY
JOHN RUSKIN
VOLUME I
PART I
CHAPTER I

14 IN FVNERE

ILLVSTR.^{MI} AC REVER.^{MI} DD.

CAROLI BOVII

EPISCOPI SARSINATENSIS

ORATIO

HABITA A R.P. CAMILLO RODENGO

SOCIETATIS IESV PRESBYTERO,

ET ILLVSTR.^{MO} NEPOTI ANTONIO BOVIO

A IOSEPHO SIGNIO DICATA.

BONONIÆ Typis Hæredis Victorij Benatij 1646.
Superiorum permiffu.

ILLVSTRISS. D.
ANTONIO BOVIO
IOSEPH SIGNIVS F.

S*I in Medico esset, vel vt è morbo semper con-
ualesceret eger, vel vt defunctus è tumulo re-
uiuisceret, nec tu, Illustrissime Domine, demor-
tuum fleßes, omni immortalitate dignissimũ
Patrum, nec ego ereptum mihi Patronum
optimum omnibus lacrymis doluißem. Occidit ille omnibus
flebilis, nulli tamen flebilior, quàm mihi, qui tanti Antistitis
necessariam mihi, & omnibus vitam, quando Medicus irritò
artis conatu non potui, meorum impendio annorum, ac mea,
si licuisset, particula animæ libentissimè prorogassẽ. At mor-
tem in ipsa licet extremæ senectutis maturitate acerbissimã,
& aliòquin cumulatissimis Virtutum thesauris pretiosam
utcumque tuli: Vt verò ipsius memoria mortis unà cum
mortuo moreretur, ferre non potui. Vidimus in amplissimo*

Templo præclaras inter funeris illustrissimi tenebras Episcopum nostrum suum è tumulo prominentem caput, ac suo magis, quàm alieno ore loquentem, spirantemq. nostris auribus usurpauimus. Illum nobis Orator verbis rediuuium exhibuit, quem herbis Medicus, ne moreretur prohibere non potuit. Verum hæc eadem imago Vitæ, magnum mortis solatium breui Vocis sono mori non debuit, sed diuturniorem ætatem à fidelibus paginis mutuare. Dictam proinde celebri in funere Laudationem Auctori suo meis non solum extortam precibus, sed tuo etiam, & aliorum complurium nomine exorata, præloq. subiectam exponere mei muneris esse duxi, tibiq. in primis Magno Nepoti optatissimum Patrum, ea, qua per homines licet immortalitatis effigie donatum representare, cuius Insulæ, ne suæ deessent gemmæ, collegi illas è pretioso cinere illustris reliquias rogi, nobiliū videlicet ingeniorum additas carminibus faces, quibus defuncti memoria Præfulis ad ipsius Mortis inuidiam longè splendidius coruscaret. Totum hoc quodcumque muneris est, tuum erat, ANTONI Illustrissime, tuus videlicet fuit, licet omnibus omnia factus, dum viueret, CAROLVS, esse nec debuit, nec voluit, vel post mortem alienus. Vale, & in his paginis unà accipe seruitutis meæ non mortuæ, sed translata viuum, ac perpetuum Monumentum.

ORATIO.

Vltimum videlicet erat, vt quem ereptum nuper indoluit sibi, & adhuc rorantibus deflet oculis suū Antistitem Sarsina, tu quoque, ò Bononia, Illustrissimū Ciuem tuū CAROLVM BOVIVM compendio mortis ad Superos transmigrātem, hac pompa funeris, hoc luminum apparatu, hoc pullato Sacerdotum choro, hoc flebilium concentu carminū, hac doloris pariter, & amoris grata æquē, ac lugubri demonstratione prosequeris. Par, inquam, erat, vt vtraquē Ciuitas, & quæ nascenti generosa cunabula præbuit, & quæ morienti gloriosum tumulum referauit, vno eodemq. huius lethi vulnere sauciata, comunē simul conspiraret in luctum: vt limes vterquē, quique orientem hunc Solem extulit, quique occidētem excepit, paribus hinc illinc demergeretur in tenebris: vt & sponsa virum, & Genitrix natum concordī querela repeteret, illa caros cineres maritali sinu complexa, hæc pios manes materno affectu deosculata: illa Sepulcro inhærens, hæc incubans Cēnotaphio: illa funereo in velo vexillum attollens viduitatis suæ, hæc atra in veste signum explicās orbitatis. Verūm quid ego te, pijsissima Parens, ad lacrymas posco, & tuo vultu indecoras, & maturo funeri intempestiuas? Fleuerit vnicum illum suum inuidia mortis præcerptum florem Vidua illa Euangelica, flere tamen adhuc prohibita, cui & materni roris influxu, & æterni Solis afflatu resurrectio debebatur. Te flere non decet tot pignoribus coronatam vnus fructus, non in solum, sed in Cœlum suo iam pondere delabentis iacturam, eandemque nō solum ex huius Urbis vireto, sed ex eiusdem Familiæ trunco fētū multiplici reparabilem. Te flere non decet iamdudum edoctam non tibi, sed Deo parere, superis transcribere partus tuos, tuis

gemmis stellas augere, tuis candidatis Cēlestem Senatum, syde-
reamque Rempublicam exornare. Te flere non decet in extincto
Præsule senectam non rugis exaratam, sed meritis; fidei canitiem,
non capitis, non crinibus dealbatam, sed sensibus; ætatem non
annis, sed virtutibus numeratam. An illa ploranda mors est, quę
multorum Athletam certaminum, multorum pugilem triumpho-
rum, longarum Pastorem vigiliarum quiete donauit, libertate as-
seruit, laureis omnibus coronauit? Tale, ò Bononia, funus non
questibus amat vrgeri, sed plausibus, inuidia non lacrymis one-
rari. Et si lacry nis opus esset, Parentem, altoremque suum fleue-
runt Pauperum greges, vt verissimè dicam, quod de Satyro fratre
prædicabat Ambrosius, & quod multo est pretiosius, multoque
vberius, lacrymis suis, si quę supererant, eius delicta lauerunt.
Istæ sunt lacry næ redemptrices; isti sunt gemitus, qui dolorem
mortis abscondunt; iste dolor, qui perpetuæ vbertate lætitię ve-
teris sensum doloris obducatur. Solis Pauperum lacrymis nostri Prę-
sulis gemmascat infula, solis huiuscemodi margaritis misericordis
paludamentum Pontificis distinguatur. Posuerit licet in puluere
caput suum præcisa hæc Arbor tot animarum foecunda nutrix,
ad huius solius odorem aquę regerminabit, & faciet comam, quasi
cum primò plantata fuit. Ergo parcendum lacrymis, & laudibus
indulgendum, & quando non licuit Carolum morientem videre,
ipsius demortui effigiem iuuerit hoc loco propositā contemplari.
Quamquam quid ego sperem rudis Artifex, & imperitus, linguæ
penicillo, vel scalprio illius Herois imaginem assequi, quam non
ex auro Phidias, non ex ære Praxiteles, sed ex omnium cordibus
pretiosiore nimirum, & perenniore metallo ipsa Viri Virtus per-
spectissima duxit, quam nullus iterum in tela Zeufis, nullus Apel-
les in tabula, sed in omnium oculis delineauit nobilitas, expressit
prudentia, consummata pietas colorauit. Faciam tamen quod iu-
beor, & umbram Caroli saltem dabo, quandoquidem umbra cor-
poris mensura est, affinis lumini, index Solis, eius interpret viarū,
nec nouum est vel Superbissima capita turrium, vel Cœlo conter-
minos montium vertices, pedibus, & fere oculis inaccessos, pro-
iecta in planum umbra dimetiri.

Et,

Et, vt quæ caligat in funere, ab illustri ortu auspiciûm lucis mea deriuat oratio, nostis Bononienses, nec scientibus inculcandum est, quo ille solo, quo Cœlo natus, quo afflatus sydere, quo sanguine cretus, quo stemmate clarus, quibus maiorum splendoribus insignitus, in hanc vitæ lucem emerferit. Natalis Carolo Bouio dies idem, qui postea Carolo Borromeo inter Diuos relato facer exitit, & solemnis, quartus nimirum Nouembris. Nec casu hoc dixerim, sed vel nutu syderum, vel eius arbitrio, qui sydera temperat, contigisse, vt vna eademque lux, diuersis licet tempore, & loco, duplici Carolo coruscaret, alterum Cœlo, terris alterum paritura, vt vtriusque natali astro mirabiliter consentiente, illum prælucentem ad purpuram, hic sequeretur ad Insulam, illius ad apicem sanctitatis giganteis gressibus præeuntis, hic tantę virtutis vestigia æmulator strenuus adoraret, & Bononiensis Carolus à Mediolanensi cum vmbra nominis, & gloriæ lumen, & omen traheret dignitatis. Et quid mirum quod vtrumque Carolum vna iunxerit dies, quando & in Vnius decus vtriusq; Patria geminatis auspicijs consensit, & ad vnius ortum duo Mediolani & Bononiæ clarissima stemmata connubiali fœdere cōspirarunt? Alexandro Bouio Virginia vxor, ex Illustrissima Vicecomitum domo, felicibus nuptijs infantem hūc dedit, quem ex materni Draconis ore grauido prodeuntem, paterna exciperet Aquila, & auitis liliorum insignibus redimitum, ereptum humo, trans consuetos naturæ limites debitis olim syderibus importaret. Præsagium vtique fuit nascenti puero fortunatissimum gentilitius Vicecomitum Serpens consanguineæ Bouiorum Aquilæ spiris maritalibus complicatus, vt fœtus inde progenitus, Serpentis filius, & Aquilæ, ab vno prudentiam fugeret, ab altera patientē Solis aciem, nec tanto Iudice degenerem Indolem hauriret, & ab vtroquē intemeratæ nobilitatis iura, tam claris fulgentia notis, in se transfusa deriuaret. Et verò si à fumosis Maiorum imaginibus lux sua Carolo petenda foret, possem ipsius incunabula tot lilijs præcingere, quot in huius domus vireto honoris pariter, & virtutis ferto præincta capita floruerunt; possem tot Aquilarum pennis vmbrire, quot ex hoc nido illustres animæ per arduum laboris iter ad gloriæ verticem

subuolarunt. Possem in Nepotem congerere præclara Parentum
decora, multorum ornamenta Sæculorum: illum Senatoria tege-
ret trabea, huic cognata familiæ; illum legiferæ certatim ambi-
rent laurus, auitis nunquam in frontibus arefcentes; ornarent il-
lum geminati Iustitiæ fasces, bis ad huius domus gloriosos postes
affixi: multiplex illi trophæum daret equestrium ordinum Crux
multiformis, consanguineis sæpe in pectoribus auro, & gemmis
inscripta, argumentum sanctioris Crucis ipsius cordi à Rege Cæ-
litum imprimendæ; numerosa illi Canonicatus insignia, & non
vna emeriti olim infula capitis, vtriusque dignitatis in vno iun-
gendæ omen clarissimum præfulgerent. Vnus denique suo ortu
Carolus rediuuios animaret auorum cineres, & atauorum; vnus
totum ebiberet paterni sanguinis Nilum, ab abscondito memoriæ
in tenebris fonte, aperto quadringentorum, & amplius annorum
decurfu, illustri semper, sinceroque riuo ad hæc vsque tempora
defluentem. Verum nec Solis lumen inclarescit Stellarum radijs,
nec mare intumescit fluuiorum tributis, nec Carolus maiorum
laudes, quantumvis amplas, vel minimum putat suæ virtutis addi-
tamentum, egregiè doctus nobilitatem non Aus numerare, sed
meritis, nec iactare acceptam, sed suam præclaris conatibus fa-
cere, nec otiosa, sterilique contemplatione spectare depictam in
tabulis, sed operosa, viuidaq. æmulatione in se expressam imitari.
Et sanè Ideam habuit, quam exprimeret, vt reliqui fideatur, longè
pulcherrimam, Io. Carolum Bouium Ostunensem in Regno Nea-
politano Episcopum, Patrum suum, illius eruditionis virum, il-
lius Præfulem maiestatis, quem Tridentina Synodus inter illa
Christianæ Sapientiæ lumina vidit, laudauitque, siuè latino cala-
mo Apostolicas Beati Clementis Constitutiones è Græco sermo-
ne transferret, notisque illustratas Concilij Patribus consecraret,
siuè Romano ore in illo totius orbis confessu nō semel diceret pro
Residentia, siuè attollendæ in altum Ecclesiæ, quæ Currus est glo-
riæ Dei, Bos iste Cherubicus cōmunia cum ceteris frēna subiret,
siuè sustentando Sacerdotali lauacro non impares humeros, &
verè ceruicem æneam subiecitaret. quibus rebus vsque adeò pro-
batus, & cognitus est, vt illum pro meritis Philippus II. Hispania-
rum

rum Monarcha Brundisium Archiepiscopum dixerit, & Pius Pontifex huius nominis V. in eius obitu collapsam Ecclesiæ columnam, non sine gemitu, prædicauerit. Huius, tu Carole, gerebas nomen, huius imaginem referebas, hoc Chirone erudiebaris Achilles, hoc Achille Alexander ad sumendos pares animos incitabar. Hunc habebas perdis, & pernox monitorem assiduum, ut tanti impleres mensuram nominis, & Patrum Nepos in te redituum repræsentares. Fecisti utriusque, & tantæ imitationis primas adolescens duxisti lineas, matura deinceps ætate perficiendas. Nam quid ego referam vobis, Bononienses, ipsius adolescentiam, detritam pariter armorum studiis, & litterarum, gladio una fulgentem, & calamo, armata simul, togataque Pallade coruscantem? Siue in foro eques umbratilem luderet Martem, hastamque decurreret, siue in Lyceō pugil exerceret Mineruam, & in erudita disputantium corona linguam vibraret, secundi utrinque fremebant plausus, veniebant hinc illinc iniussa præmia, & in unius capitis decus laureæ oleis iungebantur. Verum absterfa ferri rubigine totum illum ex auro sibi sapientia conflavit, & auulsum ab illo Martis tyrocinio, volentem, sequentemque ad sua castra plenè transtulit Iurisprudētia, ubi militem suum legum armatura munitum, Astreæ gladio præcinctum, Vtriusque Iuris adamante lucidissimo tectum, doctis prius exercuit certaminibus, mox Legali donatum laurea, vestro Collegio, Sapientissimi Patres, qui propterea adestis funeri, cooptavit. O qualis proinde gēma in eius obitu vestræ huic coronæ detracta est! quale astrum vestri Zodiaci occubuit! quæ ex Palladio hoc nemore mortis fulmine tacta laurus! quis ex hac arbore aureus ramus auulsus! quod huic Iustitiæ Tēplo subductū columē! quem sui Custodem Astræ thronus amisit! ut non immeritò communis hæc clades vestros præcipuè ambiat gemitus, vestrasque exigit acervatim congestas laureas, super Commilitonis rogam funereis flammis in amoris signum arsuras. Sed abruptum doloris vulnere orationis filum, mecum si lubet repetite, eumque egressum è Patria, & in Romana Curia una cum Alexandro Ludouisio, Sacræ tunc Rotæ Auditore, eodemque postea Urbis, & Orbis Moderatore, cui datus Stu-

diorum Comes, in Legali palestra strenuè defudantē considerate. Quis hic dignè memoret vtriusq; illustres noctium vigiliis, diurnis laboribus continuatas? quis rigatos pretiosis imbribus codices? quis paginis oculos consecratos? quis ab immensis illis voluminibus haustam humani, diuiniquè Iuris toto pectore Sapientiam? Nec verò ad stadium illud decurrendum vlla faces addebat ambitio, vlla vrgebat auri cupiditas, sola concordēs animas virtutis forma, solus amor Patriæ, solùm ignea cordis indoles accendebat. Erat vtrique Roma, quod Basilio & Gregorio Athenæ, vt si quis est, aut esse creditur fluuius per mare dulcis fluens, aut animal in igne, quo omnia consumuntur, saliens, hoc ipsi essent inter æqualium greges, vt de se, deque Basilio Socio Gregorini scribere non dubitauit. Aula ambiciosorum gurgēs, vtriquè fuit innocentiae portus, labyrinthus errorum, trames rectissimus æquiritis, adulationis Schola, veritatis Magistra. Stetit vterque aulae limine lubrico, quo Petrus ipse futurus Ecclesiæ fundamentum non stetit, sed vbi primum attigit sceleratam Iudaici Pontificis aulam, eodem, quo mare prefferat, lapsus vestigio aulam docuit infideliorē Oceano, & mitiùs æquoreas, quam aulicas surgere tempestates. Ergo vt multi Romæ, suo licèt, non aulae vitio, solum emant, vel venditent fumum, Carolus Bouius lucem hausit, quam in alios diffunderet, leges accepit, quas traderet populis, iura didicit, quæ Urbibus diceret, oracula ebibit, quæ petentibus redderet, Iustitiæ lances sibi creditas sumpsit, quibus iudicia recto libraret examine, Astreæ gladium sibi cōmissum distinxit, quo causarum Gordios dissolueret nodos; deniquè, vt verbo dicam, ex illa Sceptrorum Pastoralium semper feracissima Sylua, duas sibi, iuxta oraculum Zacchariæ, virgas funiculum, & decorem præcidit, hoc est iudicium, & misericordiam, quibus bis Pastor futurus credendarum sibi gregem pasceret animarum. Et quādo iturus per singula iniquis vrgeor definiti temporis spatij, liceat Auditores præciso ordine, & serie temporum, multorum res gestas annorum, obita munera, illustratas Vrbes, consignatosque memoriæ fastis nobilium virtutum characteres, in vnum orationis momentum contrahere, & ex ingenti, quæ se offert sylua,

ua, decertas raptim frondes, ad promiscuam, & confusam cor-
 narum congeriem supra hoc bustum coaceruare. Tu prior, Bo-
 nonia, excepisti doctissimum pariter, & integerrimum Ciuem tuū,
 eumque vidisti Canonicatu insignem Alexandro Ludouiso, Ar-
 chiepiscopo tunc temporis tuo, in huius Ecclesiæ regenda mole
 Vicarios humeros subijcientem, tanto Atlante non imparē Her-
 culem, eundem olim visura magno Nepoti Ludouico Cardinali
 Ludouiso in eodem munere Suffraganeum. Vidit illum Æmilia
 Rauennatensis Legati Eminentissimi Riuarolæ Ciuilem, vt aiunt,
 Locumtenentē, Legatoque absente relictum sibi Prouinciæ onus,
 tam æquis viribus sustentantem, vt mutatam ceruicem Prouincia
 non senserit, ac ne tantillum quidem in suo veluti librata cardine
 trepidauerit. Illum Carmelitana Religio suum suspexit, adama-
 uitque, non pallio Eliam, sed zelo, sibi à Pontifice datum, qui
 Generalibus Comitij Nouellariæ habitis præsideret, aureisque
 consilij, & exempli clauibus ad opinos, vberimosque Carmeli
 fructus arcanos nubiū thesauros referaret. Illum Melita excepit,
 non quidem suum à naufragio Paulum, sed tamē à Sede Petri eò,
 vt assolet, missum Apostolicum Inquisitorem, commorantem tam
 arcto complexa sinu, tanto abeuntem prosequuta desiderio, vt
 videretur Insula, parcite audaci dicto minimē audacem affectum
 exprimenti, vt videretur Insula ab imis reuulsa Sedibus, in mo-
 rem Deli cum suo Apolline natatura. In eo denique in Episco-
 pum deligendo duæ deinceps certarunt Vrbes, primò Balneo-
 regium, mox Sarsina, & plures etiam, vt auguror, clarioresq. cer-
 tassent, nisi nostri modestia Præsulis non aliam in ouibus quæsisset
 lanam, quam Boni nuditatem Pastoris, nec aliam in Sponsa pur-
 puram, quam Christi Sanguinem adamasset. Iusta olim fortasse
 fuerit illa Gregorij Nazianzeni calamo de suis temporibus exag-
 gerata querela, quod Episcoporum Ordo omnium Sanctissimus,
 omnium maxime deridiculus fieret, dum non virtute magis, quam
 maleficio, & scelere Sacerdotium pararetur, nec digniorum, sed
 potentiorum throni essent. Cumque nec Medici, nec Pictoris
 nomen quisquam obtineat, nisi prius morborum naturas confide-
 rarit, aut multos colores miscuerit, variasquē formas expresse-

penicillo, Antistes contrâ facillè inueniretur, non elaboratus, sed recens quantum ad dignitatem, simul satus & editus, quemadmodum gigantes Poetæ fixerunt, vt vno die Sancti fingerentur, & eruditi, sapientesque esse iuberentur, qui nihil didicissent, nec ad Sacerdotium quicquam prius contulissent, quam velle. Quere- lam hanc ætatis nostræ sanctius iubar absterfit, Præfulis nostris religio immaculata deleuit. Habes, Gregori, quem laudabas nouum Basilium in Carolo, habes Antistitem, quem volebas, nō recentem, sed elaboratum, non vnius diei immaturo satum, & editum partu, sed multorum Annorum operosa conceptione forma- tum, nō alieno ore, sed legum omnium humanarum, diuinarumq. sapientem suffragio, quique ad Sacerdotium omnia contulit, præ- ter velle. Habes non vno, & præcipiti saltu primas statim sedes irrumpentem audaciam, sed virtutem per suos gradus ad honoris culmen euectam; habes, vt optabas, Gubernatorem ex nauta, Imperatorē ex Centurione, & Tribuno, Medicum ex longa mor- borum, & vulnerum tractatione; habes Dauidem ex prælijs ho- minum, & ferarum, ex ardenti, hispidoque curarum rubo Israelis Ducem, Pharaonis Deum. Vno verbo habes optimi ideam Pon- tificis, statuamque non tyrannico somniatam fastu, sed ambitiosa conspiratione virtutum metallis omnibus conformatam. Caput ex auro configurauit sapientia, linguam ex argento facundia, oculos ex pyropo prudentia, pectus ex adamante iustitia, manus ex gemmis tornatiles liberalitas, crura, & pedes ex auricalcho fortitudo, geminas velut columnas, quibus, vt templum Dei fulci- rent, nec villo vnquam impulsu temporis trepidarent, non fictilem de terra cretam, sed solidam de Coelorum fundamentis margari- tam, concepta semper animo æternitas basim firmissimam subdi- dit, & ne vita membris deesset, cor effinxit religio, pietas viscera emolliit, charitas de solis radio purissimam animam inspirauit. Quid si vocalia membra suas singillatim laudes eloqui possent, qualis, Deus bone, Syderearum veluti concentus spherarū, qua- lis virtutum harmonia nostras aures demulceret? Ego, ordi- retur Religio, meum Antistitem semper docui, nihil vt antiquius haberet, quam vt sua Templis maiestas, Splendor aris, decor Sa-
cris,

cris, honor Deo, cultus Superis redderetur, essetque sollicitus;
 non ut ipse cedrina in domo, sed Dei gloria munda habitaret in
 æde, non ut pretioso recubaret in thoro, sed Dei thronus auro &
 purpura radiaret, non ut superbo vcheretur in curru, sed arca Dei
 in splendenti tabernaculo posset, si vellet, peregrinari, ut nitore
 esset, non in equis; sed in altaribus, ut non sua, sed Ecclesiæ supel-
 lex purior speculo renideret, non ut ipse demum per plateas, &
 compita ambitioso famulorum Syrmate, sed in Dei domo reli-
 giosissimo Clero, & deuotissimo Populo Sacerdos, & Pontifex
 Sacra peragens cingeretur, quibus splendida lampas luceret pa-
 riter, & arderet, & bona Aquila pullos ad volandum prouocans
 voce, dubitantibus exempli alas in currum sydereum explicaret.
 Et ego exciperet fortitudo, si Dei causa agenda foret, si ius Ec-
 clesiasticum verteretur, iubebam Agnum Leonem esse, murum
 igneum pro Dei domo, Turrim Dauidicam mille ad resistendum
 clypeis coronatam, nec cæco, nec aperto penetrabilem Marte,
 nec cuniculorum suffodiendam insidijs, nec machinarum assulti-
 bus expugnandam. Illud ei ad aures iterabam assidue, Carole,
 quam geris Infula, fortior est militum galeis, altior Regum coro-
 nis, nullos proinde timeat fasces, nullas trepidet ad secures, rideat
 adulantium fulgura, spernat minantium tonitrua, & si tuo Capiti
 intonata tempestas in tuos consanguineos grauè murmure relap-
 sura, dicito, te cum Deum indueres, hominem exuisse, carni du-
 dum, & sanguini renuntiasse, nullam tibi antiquiorem, quam cum
 Deo, & Angelis affinitatem, arctiorem nullam, quam cum Chri-
 sto, & eius Ecclesia cognationem, pro qua & sanguinem paratum
 te fundere, nedum consanguineorum pericula dissimulare. Sic
 tentatores tuos habebis laudatores tuos, & quæ ad tui pectoris
 molem fremebant vndæ, vel elato in admirationem vertice, vel
 in venerationem demisso, versoque in plausum fremitu, quam
 frangere nequiuertunt tuam constantiam deprædicabunt. At tu,
 Iustitia, quid diceres! nimirum te in Caroli pectore, olim fugiti-
 uam, & exulem, tandem inuenisse tribunal, unde ius diceres, iudi-
 cium auri fulgore non excæcandum, gladium umbone aureo non
 retundendum, lances auri pondere non inclinandas, in quibus

videlicet pauper, & diues, plebeius, & Nobilis, Princeps, & Rusticus æquo examine pendebantur. Dixerit olim Philippus multas arces ferro imperuias, auro nullam: Ipse totus quantumlibet aureus non intrasset hanc arcem, nec totus in aurum pluuius Iuppiter, si fas est dicere, istam Danaem corrupisset. Nouit, qui illum semel aggredi auro ausus est, qualis, ac quantus meus Iudex reiecit alto dona nocentium vultu, & per obstantes cateruas explicuit sua victor arma: & cum muneribus iactari soleat, Deos hominesque placari, solus ipse maior hominibus, Deoque similis, quādo & in scripturis Iudices nouimus Deos dici, oblati in fraudem iustitiæ muneribus, implacabilis reddebatur. At quid mirum, statim repeteret Liberalitas, quod alieni auri contemptor esset, effusor sui liberalissimus? Fluium diceres in steriles glebas aureis fluctibus exundantem, Solem aureos benignitatis promentem radios, Montem sua in pauperes aurea viscera diffundentem, Montem diceres pietatis, veriori appellatione, quam illum, qui ex congesta pecunia Balneoregij beneficio pauperum eius opera erectus est. Vnus ille & egenorum familias suis sumptibus alere, & puellarum pudori, erogata dote, consulere, & Deo dicatis Virginibus, summa inopia laborantibus, alimenta suppeditare; vnus miserorum ara, naufragantium portus, pastor corporum, & animarum; qui suas oues nec emungeret, nec tonderet, sed infirmas suo foueret in sinu, debiles in humeris tolleret, famelicis suis, si opus foret, carnibus pasceret, nudas suis visceribus operiret. Nec in viuis tantummodò Dei Templis, sed etiam in manu factis suæ voluit liberalitatis æterna fulgere vestigia. Quod Balneoregij Episcopales ædes extruxerit, quod Odæum Ecclesiæ iunxerit Diuinis laudibus destinatum, quod Turrim crexerit, eius nomen metallo sonanti, linguaque ferrea posteris omnibus loquuturam; quod Sacros Martyrum cineres pretiosis inuoluerit loculamentis, quod sacram ædem omni vasorum, vestiumque sacrarum apparatu, suis veluti Sponsam monilibus, exornauerit, loquitur grandibus notis illa in Ecclesia positū marmor, loquuntur ciuium corda tantorum benefactorum nūquam delendis imaginibus consignata. Adde tu, Sarsina, post resectam, auctam, or-

natamque Dei, & Episcopi domum, Syluestrinos Monachos intra tua moenia receptos, custodes gregis, ouiumque fidissimos excubitores. Adde Seminarium erectum, annuisquè censibus stabilitum, vbi Clericalis disciplina floreret, & optimi Parentis pietas, radix vel post mortem fœcunda in vberes fructus prole semper viuida perennaret. Adde profligatos tuis è finibus exules, extincta discordiarum incendia, pacatam vndiquè ditionem, Lupos ab ouili ferro, flammaque prohibitos, eradicata Zizania, purgatum triticum, eliminatas, Ereboquè redditas vitiorum, ac scelerum pestes, morum disciplinam inuectam, ac firmis vbiquè radicibus constitutam, vt eandem videlicet manum & omnis bonus oscularetur beneficam, & sola impietas feueram, ac vindicem formidaret. Et quando non licet in singulis immorari, addite vos, qui visu, alloquioque agnouistis viuentem oculati testes conciuēs sui, quid ille animi sincerissimus candor, quid vultus placidissimum iubar, quid illa sine supercilio maiestas, sine contemptu facilitas, sine calliditate prudentia, sine acerbitate maturitas, sine felle lenitas, sine fūco simplicitas, quid velox in consulendo tarditas, quid tarda in agendo velocitas, quid mistus pietate zelus, & asperata feueritate clementia, & rigor dulcedine temperatus amari simul facilis, & timeri; quid denique innocentia nescia labis, integritas ignara defectus, eaque conscientiae puritas, cui nec pilus vmbra faceret, nec vllam in se, vel in Sponsae vultu rugam sine gemitu, maculam sine lacrymis sustineret! Obris me, Carole, virtutum numero, quæ dum conantur ex ore certatim egredi, seseque inuicē glomeratim trudunt, vel truncæ erumpunt, vel clausæ expirant in faucibus; quanquam quid est necesse perituro illas sono eorum auribus representare, quorum iam oculis ipsa, dum viueret, nota sat facies impressit, & quorum cordibus ipsa post mortem parta immortalitas consecrauit? Hoc virtutum Senatu decreta tibi æternitas est, his syderibus fabricata corona, his gemmis ornata insula, his radijs indumentum gloriæ contextum, hisce alis iunctus est currus, quo iam emeritus, & onustus spolijs, supernam in Patriam vehereris. Et iam, vt nostis, hos inter egregios labores senuerat Carolus, & lectio assidua senescen-

scientis oculos hebetauerat, sed non memoriam, adeò viuacem, & integram, vt inscriptas animo, non codicibus leges, dictando, allegandoque inoffenso pede percurreret, nec opus haberet animata Iuris bibliotheca libros consulere, sed ab inexhausto memoriæ thesauro quæcunque petebantur oracula, vbi opus fuerat, erogare. Bonus ergo caligauerat Senex, eo foelix, quod cum Democrito oculorum lumen Sapientiæ lumini consecrauerat. Caligauerat meus Isaac, benedictionem daturus pariter filijs, & à Patre luminum accepturus, nec bonus Tobias lumen oculorum deslebat ademptum, sed lumen gloriæ inocciduum suspirabat, frustrà vt terram aspiceret detractæ sunt cataractæ oculorum, cui vt Deum videret recludebantur cataractæ Cœlorum. Illa nox corporis tot animi oculata syderibus auroram vitæ, beatæque æternitatis diem clarissimum promittebat, tenebræ illæ supra faciem illius, qui dici poterat non aquarum, sed legum, & scientiarum abyssus, lucem aliquando parituræ erant, & ad illud præcedens vespere suum mane subsequuturum, vt iam præcinere posset, mane adstabo tibi, & videbo. Adstitit tandem, morienti ne dicam, an viuere incipienti? foelicissimum mane, ipso Pentecostes die, tot fulgidum Solibus, quot visæ sunt loquaces flammæ radiare de Cœlo. Quid fletis Sarfinatenfes? quid Virgunculæ nudis pedibus limen teritis Magnæ Virginis? quid senes, & pueri, omnis ætas, & sexus marmora osculis, Diuos precibus, Cœlum gemitibus fatigatis illius exilium, laboremque prorogaturi, quem tota astrorum eloquentia repetit Patria, quem totus in linguas pluuius Spiritus ad se vocat? I foelix anima, inter tuorum lacrymas, inter Cœlorum flammæ, quasi per ignem, & aquam ad refrigerium transitura; ingrediere terram, ad quam possidendam vt ex Ægypti iugo per desertum deducereris, ipse tibi Deus ignis in columna præluxit. Zelus domus Dei te viuentem comedit, zelus Dei in Domum Dei te morientem induxit, charitas vssit, extinxit charitas, post membrorum cineres in Charitate Dei viuaci incendio deflagaturam. Te totum in carne Spiritum non alio die mori par erat, quam quo Diuinus in igne Spiritus vitam mortalibus inspirauit. Mori inter flammæ Phœnicis est, sed illa

dicenda est resurrectio, non mors, quæ cunas habet in feretro, lucem in rogo, vitam à funere, immortalitatem à tumulo. Mortuus es, hoc est Sarsinæ ossa, memoriam Patriæ, familiæ decus, Ecclesiæ exemplum, lumen Orbi, Deo animam reddidisti, & magnarum alarum Aquila à cine, facta membrorum strue, solutoque innoxijs flammis vinculo carnis, liberis in Coelum euecta pennis, nunc inter sydera, vt piè credimus, collocasti.

Accipe interim gratissimæ Patriæ, tuone dicam dolentis funere, positum in hoc Templo vacui honorem sepulcri, an tuo magis gratulantis triumpho erectum inter ipsas inferias Episcopalis trophæum gloriæ, & quod longè honorificentius est, ex tuorum concuium cordibus viuis ceu lapidibus ad flebilem tuarum laudum harmoniam coeuntibus omni ære perennius, Regalique situ pyramidum altius immortalis nomini tuo extructum vice tumuli Mausoleum. Accipe præ cæteris Illustrissimi Nepotis tui officiosissimam pietatem, qua & morientis lumina suis manibus textit, & supremum halitum, grandisque animæ reliquias suo ore collegit, suo dum vixerit seruaturus in pectore, vel etiam in seros Nepotes pretiosæ hæreditatis titulo viua veluti virtutis femina transmissurus. Accipe demum exigua hanc ab Illustri rogo superstitem debitæ laudationis scintillam, quam tuis cineribus in memoria hominum, si tantum sperare licuerit, animandis, frigida quidem eloquio lingua, at veneratione, & obsequio igneus animus consecrabat. DIXI.

Illustris. & Reuerendis. D.
D. CAROLVS BOVIVS
 Episcopus Sarinatenfis.

Sapientia candorem in Lilijs, igneamque indolem in Aquila Stemmatis
 habuit coniunctam.
 Persas imitatus, Solem cum Clypeo, hoc est Sapietiam, & Arma, Iuuenis, sociavit.
 Vtriusque Iuris laurea iure nobilis, quando in vtroque lex alijs fuit.
 Doctorum Collegio adscriptus, vt hinc disceres, posse eum vel
 inter maximos enitere, qui vel inter Soles conspicuus.
 Alexandro Ludouisso; postea Pontifici ter maximo constuduit Romæ, vt ex socio
 Carolum cognosceres:

Non enim maximis iunguntur minima.

Ergo ne mireris, si dignitatibus obrutus, dignior semper emerfit.
 Archiepiscopi Bononiæ vices gessit, Eminentiss. Riuarolæ Aemiliæ Legati locum
 tenuit in Ciuili: Episcopatum Balneoregij rexit: Inquisitoris Pontificij
 partes egit Melitæ: Suffraganei munus in Patria:
 Sarinæ sacer Pastor fuit, omnibus omnia,
 In omnibus maximus, in maximis par,
 & plusquam maximus.

Tot Dignitates suscepisse, hoc vno, visus est, vt ampliori dignitate largius
 beneficeret.

Omni cupiditate, aut intactus omnino, aut maior.

Sarfina vidit Episcopum, vt ab illius Sacri Paludamenti virore doceretur
 sperare Templis perfectionem suis,

Quando ad illius Virtutum harmoniam marmora ipsa in ædificium
 ruebant.

Seminarium instituit; adeò enim benè ad perfectionem maturuerat Virtus,
 quæ iam semina sui daret.

Montem Pietati erexit, eam non vt premeret, sed vt exprimeret:

Montem posuit, vt propior cœlo Pietate esset:

Vel vt Pietas excitato monte altior appareret.

Pentecostes die, hoc est flammiarum die, extinctus est: Episcopalis enim
 Viriditas tantum ignem non sustinuit.

Sic & in Viridi cœlestis ignis potuit.

Aequum fuit, vt Zelo Eliæ suppari nonnisi inter flammam
 iter pateret in Cœlum.

Lætare Cœleste Capitolium,

Nunc tandem tuo dignum triumpho caput,

Et non inani curru inuectum est.

Plaudite.

Aeuiternæ
CAROLI BOVII SARSINATENSIVM PRÆSVLIS
Memoriæ

Cui nomen vt faustum præbuit omen,
Ita se præstitit omnibus carum,
Vnde terra tam Cari Capitis merita non sat reuerita,
Quæ tibi non pendere potuit illa,
CAROLE,

Coelis datus largius tibi repensa refers.
Superi memores æquius, quam terræ incolæ
Virtutes æstimarunt tuas.

Labores, quos sustinuisti dignius pensaturi.
Qui tibi debitus fuit honos in terris
Coelum non negauit.

Nam, quam tecum Lauream detulisti Coronam,
Sentis in auream verti:

Quæ fuit tibi Mithra, nunc Diadema cernis:
Quas dignitates assecutus es, sublimiora tibi parant subsellia;
Etsi vita tibi brevis causa mortis fuit
Aeternæ mors fuit vitæ.

Hoc habes BOVI.

Vt quamquam Parcæ fulmina senferis
A tua Gloria obliuionis fulmen,
Qui fulmina gestat ales, arcuerit;
Nec tua Lilia Rubiginem sint passa,
Quia doctam in medio Virtutum campo
Laurum inferuisti.

Quæ quia tot Cœlo Sidera immisisti,
Aeternum fulgebunt, Aeternus vt fulges.

Luge Bononia:

Illustre Tui Poli fidus occidit oculis

CAROLVS BOVIVS

Gentis decus, sanguinis gloria.

Flos Urbis, Corculum Patriæ,

Studiorum Matris spes altera,

Doctorem laurea, Canonorum Regula,

Vicesgerentium Norma, Pontificum Splendor,

Inquisitorum Maestas,

Romana dignus Purpura Præful,

Nitens Virtutis lumen, Sapientiæ fax emicans,

Viuerè heu ! desijt : lucere hem ! non desijt.

Ne Luge Bononia:

Clarius in altero polo fidus exoritur,

Certiori luce perstringit oculos tibi,

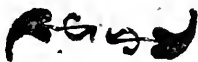
Secretiori luminis influxu mentem ditat; recreat,

Dum quo magis à terra remotus

Hoc propinquior superis

Fortunare te potest,

Quòd sua tuas Lacrymas extergere Gloria.

D. CAROLVS BOVIVS EPISCOPVS SARSINATEN.

Epigramma.

Praefulis est alto fulgere in vertice, & aureas
Dispensare sacri luminis inde faces.
Praefulis est alto succensam pectore flammam
Nutrire, & Dias corde fouere faces.
Claruit hoc gemino BOVIVS spectandus honore;
Siue cupis flammās, lumina siue cupis.
Namque ille insignis doctrina, & Iura peritus,
Lux legi, & proprio Duxq. comesq. gregi.
Nec deerat mentis vigor igneus, ignea verba,
Quodq. diu exussit Coelica flamma iecur.
Arsit & ille, Dei saepe asserturus honorem,
Haud ipso Helia Zelo, animisq. minor.
Hinc meritò terris mors illo hunc sustulit ignem.
Tempore, linguifero quo pluit igne Deus.
Nempe alio curru non debuit abripi in astra,
Quàm qui diuinas vexerat inde faces.

In Funere eiusdem.

Epigramma.

Aspice vt horrescunt pullatis templa columnis,
Quæ tristi obnubit sformate moestus honor.
Quantus erat, quæris, splendor, quàm candida honestas
Vitæ, quæ tantas deficit in tenebras?
Confer luci umbras, & ab umbris lumina disce:
Qualis iam fuerit CAROLVS, umbra notet.

Die Pentecostes moritur Illustriss. & Reuerendiss.

D. CAROLVS BOVIVS

Episcopus Sarsinatenfis.

*Liberalitate, ac à muneribus recipiendis
abstinentia nobilis.*

D Ira fames auri quantum mortalia torquet
Pectora? peruadit viscera lacte prior.

Auri amor insanus non auræ cedit amori,

Nec, vita demum ni pereunte, perit.

CAROLE, terrigenæ supra fastigia sortis

Tolleris; est nullo hæc semita trita pede.

Quæ tibi larga Dei congeffit dextera; dextra

Fundis: sic voluit Rhenus in æquor aquas.

Dona fluunt, renuis. reuehunt cumulata clientes;

Perstas: sic sordes expuit æquor aquis.

Aemula (iam video) Cœlorum nescia vinci

Virtus, munifica vincere laude parat.

Constituatur quæ dona tibi; iam discito: iussit,

Aurato famulas firmate adesse faces.

Illustrissimi, ac Reuerendissimi D. CAROLI BOVIVS

Episcopi Sarsinatenfis obitus.

N Estoræ meruit metas superare senectæ;
Nestora qui factis vincere Dux potuit.

Hunc tamen immiti refecas Libitina securi,

Ah nimium humanis mors inimica bonis!

Callida Pastorem, reor, vno demetis ictu,

Secura vt possis sternere falce gregem.

Eius-

Eiusdem in templis Deo dicandis munificentia.

Quæris cur BOVIO fuerit, dum vita manebat,
Tantus amor, summo ponere templa Deo?
Mens fuit in superos attollere marmora campos,
Posset ut inde breui scandere in astra gradu.
Hospitiumve sibi sapiens post fata parabat,
Quod numquam raperet temporis vlla manus.
Et bene cessit opus: luteas dum fuscitat ædes,
Huic Deus in Coelis aurea templa locat.

*Alluditur ad stemmatis Lilia Signum olim
publicæ felicitatis.*

Cloride vestitos quid ducis in aera colles
Felsina? quid musco ripa coronat aquas?
Quid segetes fluitant? rident quid præta smaragdīs?
Ebria quid plantas poma colore tenent?
Lucentes herbarum oculi deflete paternæ
Letitiæ, ac vidui funera nigra soli.
Lumine deficient flores, & palleat horti
Gemma omnis, ruris concidat omnis honos;
Lilia Felsineæ spes magna, & longa salutis,
Splendori patrij lilia nota soli,
Lilia, quæ Coelo dignum est vernare marito,
Hæc mortis cruda falce recisa iacent.

Muore nel giorno, che il Sole esce dal Toro.

DItemi poi, che amico il Ciel raggira
Sù la testa à' mortali, e stelle, e sfere;
Che di mostro del Ciel non noce l'ira,
Perche aspetto sì bel, sol gl'occhi fere.

Suo veleno hà la serpe, e fiamme spira,
Più cocenti la sù, quanto men nere;
Morde il Cane, e'l Leone, e qual ti mira
Con aspetto innocente, in tante fere?

Saranno à noi le Stelle amiche, e fide
A noi, che fabbrichiamo à lor splendori,
Ceppi di nubi, Ecclissi di vapori?

Non saranno, nò, nò, niun se ne fide;
Dal Sol, (pur viue in Cielo) il Tor si uccide;
E pur l'incoronò, testè di fiori.

La Morte ingannata.

Così! ne pure il più sacrato Altare
Porrà fren de la morte, al fiero scempio;
E la Parca vorrà fino dal Tempio,
In tributo mortal, sagre thiare?

*Infida Morte; e non fia mai, che appare
Differenza al morir, trà'l giusto, e l'empio;
E vorrai, che da te prendendo esempio
L'iniquitade à insuperbir impare?*

*Auara fame di maggior impero,
Credesti nel serrar gl'occhi al Pastore
Mieter in un sol colpo, un Gregge intiero.*

*Mà se ben cade, e sotto il colpo more
Veglia nel Cielo; e sarà sempre vero,
Che mentre dorme hà gl'occhi aperti Amore.*

In morte dell' Illustriss. e Reuerendiss.
Monfig. CARLO BOVIO
Vescouo di Sarfina.

CHI dal Lupo rapace hor ci difende?
Chi ci rimena à i paschi? e chi la via.
C'addita, ch'all'ouil dritta c'inuia?
Chi per pietà di noi cura si prende?

Chi ci tolse il Pastor? chi ce lo rende?
Rendilo Parca inuidiosa, e ria
Così con voce lagrimosa, e pia
L'orfana greggia il suo destin riprende.

Ah, ch'il vostro Pastore al Ciel salio,
Rasserenate hormai gl'occhi piangenti,
Ch'ei nel seggio immortal gode con Dio,

Hà però i lumi à custodirui intenti,
Anzi per questo colà sù sen gio
Per veder più da lunge i vaghi armenti.

Pœnitent. Rector pro E. C. A.

Imprimatur

M. Spadius pro P. Inquisit. Bonon.

IN BOLOGNA MDCXLVI.

Per l'Herede del Benacci.

Con licenza de' Superiori.

SPE 91-6

74-65787

